

en dat maakt nieuwsgierig. Een kritische reflectie is het boek niet, veeleer een kruising van een autobiografische schets, een essay en een politiek pamflet. Zijn eigen leven neemt hij als leidraad om een aantal beschouwingen te ventileren over kunst, kunstenaars, cultuur en cultuurbeleid.

Rondzwerven in de kunst

Johan Swinnen (1954) is hoofd-docent Hedendaagse kunstgeschiedenis aan de Vrije Universiteit Brussel. Daarnaast was hij curator, bestuurder, kunstcriticus, publicist, en nu politiek activist. Hij is secretaris voor de fractie van de Nieuw-Vlaamse Alliantie (N-VA) in de Kamer en wordt beschouwd als de cultuurkenner binnen deze partij.

Zijn politieke actie begon in de jaren zestig, toen hij zich als tiener aansloot bij 'marxistisch onderbouwde bewegingen'. De beschrijving van deze periode is kleurrijk. Zelf typeert hij deze als een tijd van 'rondzwerven in de kunst'.

Vervolgens blijkt hij terug op zijn jaren als 'redder' en eerste directeur van het Hoger Instituut voor de Kunst (HISK), een postacademische opleiding voor beeldende kunsten in Vlaanderen die in het begin van de jaren negentig dreigde te verdwijnen na een onderwijshervorming. Hij leerde toen tal van kunstenaars van nabij kennen. Zijn interviews met onder anderen David Claerbout, Koen van den Broeck, Yves Maes, Peter de Cupere en Koen Broucke zijn boeiende getuigenissen. Allen hebben een eigen parcours afgelegd en vertellen wat het HISK hierin betekend heeft.

Tot slot gaat de auteur dieper in op het cultuurbeleid in Vlaanderen en neemt hij vaak persoonlijke standpunten in. Zo evalueert hij het beleid van minister Schauvliege als een periode van stilstand. De cultuursector zelf verwijt hij conformisme: 'De kunstelite domineert in grote mate de agenda en de houding van de rest van de sector, waardoor verandering of alternatieve inzichten geen ingang vinden.' Swinnen spreekt van 'elitaire recuperatie'. Al schuilt hierin een sociologisch mechanisme, dat zich

ook in andere sectoren voordoet, toch is dit erg kort door de bocht. Zo scheert hij kunstenaars en organisaties over één kam wanneer hij over 'de kunstelite' spreekt.

Visie

Maar wat is nu zijn visie op cultuurbeleid? De lezer krijgt een amalgaam aan modieuze begrippen geserveerd: van ondernemerschap tot innovatie, creatieve industrieën, culturele diversiteit en gemeenschapsvorming. Maar het blijft onduidelijk welke richting hij wil uitgaan. Samenhang ontbreekt, waardoor er veel herhalingen en soms contradicties in zijn betoog sluipen. Swinnen pleit voor keuzes maken en helderheid in het beleid, maar blijft zelf vaag over welke keuzes. In een poging orde en hiërarchie aan te brengen volgen zes referentiepunten, acht doelstellingen en tien actiepunten. Het verschil tussen deze drie categorieën blijft echter diffuus.

Dan wordt ook duidelijk hoezeer het boek met één been in het genre van het politieke pamflet staat, wat verband houdt met de timing van de publicatie. Het is in Vlaanderen uitgekomen vlak voor de 'moeder van alle verkiezingen' (tegelijktijd Belgische, Vlaamse en Europese verkiezingen) in mei 2014. Swinnen maakt er geen geheim van dat hij politieke ambities heeft voor Vlaanderen. Dat hij de (partij)kaart van de N-VA trok, kwam voor velen onverwacht. Met zijn links-progressieve verleden vraagt dit enige toelichting.

Die komt er in de stukken over het Vlaams nationalisme. Het parcours

Annick Schramme

Swinnen, J. (2014) *De teen van Heraclitus & het penseel van Teniers: ondernemend denken over cultuur in Vlaanderen.*

Kalmthout: Pelckmans.

Prijs: € 14,-

Er worden niet zo vaak boeken geschreven over cultuurbeleid in Vlaanderen. Na Rudy Laermans (1993), Wim De Pauw (doctoraat, 2009), Bart Caron (2011) en Quirine van der Hoeven (proefschrift, 2012) is er nu het boek van Johan Swinnen.

Swinnen heeft uitwaaiende paden betreden in de cultuurwereld

van een jongeman met in de jaren zestig wilde linkse haren en vandaag een designpak op de cover van een boek die pleit voor een eigentijds Vlaams nationalisme, maakt nieuwsgierig. Velen van zijn generatie *soixant-huitards* zijn Swinnen voorgegaan. Maar ook hier blijft de teneur pamflettair en gaat het minder om reflectie dan zelflegitimatie. Al rekent hij zichzelf tot de linkerzijde van het Vlaams-nationalisme en stond hij naar eigen zeggen aan de wieg van de zogenaamde linksgeoriënteerde Gravensteengroep, Vlaamse intellectuelen en kunstenaars binnen het Vlaams nationalisme, de toon is die van een apologie.

Dat Swinnen een lans breekt voor kunst en cultuur siert hem en zijn liefde voor de kunstenaar en de kunsten is hartverwarmend. Maar hoe deze culturele ambities voor Vlaanderen – waaronder vernieuwing, jong talent, internationalisering, gemeenschapsvorming, participatie en ondernemerschap – vorm moeten krijgen, blijft onduidelijk. Een grondige evaluatie en kritische duiding van een aantal van deze concepten waren nuttig geweest. Nu sluit het boek naadloos aan bij het huidige beleidsdiscours. Wat zich trouwens al in de subtitel liet aflezen.

Blijft de vraag voor welke lezer dit boek bedoeld is. Het geeft inzage in de levenswandel van een bevoorrechte getuige tevens actor in de geschiedenis van het Vlaams cultuurbeleid. Maar nu de verkiezingen gepasseerd zijn en de kaarten geschud, blijken ook de geringe relevantie en beperkte houdbaarheidsdatum van deze publicatie. •

